

Kertoja tarina-aiheen käsittelijänä

ANNA-LEENA SIICALA *Tarina ja tulkinta: tutkimus kansankertojista*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 404, Helsinki 1984. 270 s.

Kansanperinteen keruu koki uuden nousukauden 1960-luvun lopulla ja seuraavan kymmenluvun alussa. Uudet kenttätömenetelmät tekivät tuloaan. Perinnejäinäytteen tai »viimeisten perinteen taitajien» esitysnäytteen tallennuksesta siirryttiin nauhoittamaan kerrontaa ja kyselemään esittäjien ajatuksia ja asenteita kertomuksista ja kertomisesta. Yksittäisten kerääjien sijasta kentälle lähti ryhmä, joka ideoi ja valmisteli keruuperiodin yhdessä. Yksi 1960-luvun kenttähankeista oli Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkistossa Urpo Vennon johdolla aloitettu tutkimusten sarja, jonka tarkoituksena oli selvittää kertomusperinteen eroja eri paikkakunnilla. Tutkimukset aloitettiin Kauhaajoella (1968), Sysmässä (1968) ja Liperissä (1969), ja niitä jatkettiin muutaman vuoden ajan. Kaikissa tutkimuskohteissa pyrittiin repertoarihaastattelujen lisäksi selvittämään perinnetuotteen tehtävää ja merkitystä yhteisössä, pääsemään käsiksi perinteen esittämiseen ja välittämiseen sekä kuuntelemaan informanttien omia mielipiteitä esittämästään perinteestä.

Tutkimusaineisto

Yksi Kansanrunousarkiston paikallistutkimusten aineistoista on nyt kehitetty mielenkiintoiseksi tutkimukseksi Anna-Leena Siikalan julkaistua teoksensa *Tarina ja tulkinta*. Tehtävä ei ole ollut helppo, sillä tutkimusaineistot, jotka 1970-luvun taitteessa olivat uusinta uutta, ovat osittain vanhentuneet. Kenttätutkimuksen metodiikka ja sen kysymyksenasettelut sekä ennen muuta folkloristisen tutkimuksen kohteet ja tavoitteet ovat muuttuneet vuosien mittaan.

Ne, jotka tänä päivänä tarttuvat Kauhajoen, Sysmän tai Liperin sinänsä hyviin haastatteluaineistoihin, huomaavat, että ne eivät vastaa läheskään kaikkiin tutkijan mielessään esittämiin kysymyksiin perinteen elämästä ja sen suhteesta kertojiinsa. Tutkija joutuu etenemään aineiston ehdoilla.

Kauhajoelta vuosina 1968—70 kerätty aineisto eroaa muiden paikallistutkimusten aineistoista siinä mielessä, että tämä keruuhanke sai jo varhaisessa vaiheessa tutkimusprojektin luonteen. Kenttätyö käynnistyi hyvien kertomusperinteen taitajien jäljittämällä ja 50 kertojan teemahaastattelulla seitsenhenkisen ryhmän voimin. Seuraavina vuosina työtä jatkoi osittain uusi tutkijaryhmä, johon kuuluivat Marjatta Jauhiainen, Leena Koivu, Ulla Lipponen ja Anna-Leena Siikala. Ryhmä asetti tavoitteekseen siirtyä perinnerepertoarier keruusta ongelmakeskeiseen kenttätutkimukseen. Työvaihe alkoi syvähaastattelulla, jonka avulla haluttiin kertojien perinteentuntemuksen lisäksi saada tietoa heidän maailmankuvastaan ja persoonallisuudestaan. Kertojan ominaisuuksia mitattiin seitsemän muuttujan avulla, jotka liittyivät kertojan repertoariin, tyyliin ja kerronta-aktiiviteettiin, hänen maailmankatsomukseensa sekä asemaansa yhteisössään. Jotkut tavoitteista osoittautuivat — kuten aina — mahdottomiksi toteuttaa kentällä; esim. kertojan sosiaalista asemaa ja hänen arvostustaan ei ollut mahdollista selvittää suoran, naapureille osoitetuin kysymyksiin.

Myöhemmin näkökulmaa tarkennettiin yhteen tutkijoita usein askarruttavaan kysymykseen: miten perinteentaitajan persoonallisuus vaikuttaa hänen repertoarinsa valikoitumiseen ja kertojan aseman saavuttamiseen. Vastausta etsittiin yhteistyössä sosiaalipsykologian asiantuntijan Rauni Myllyniemen kanssa, joka valitsi kertojien persoonallisuusominaisuuksien valaisemiseen soveltuvat testit. Syvähaastattelujen kohteeksi valikoitui 11 kauhajokelaiskertojaa, ja perinneaineistoa nauhoitettiin kolmen

vuoden aikana 184 tuntia, josta Siikalan tutkimusaineiston osuus on 101 nauhatuntia.

Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

Tarina ja tulkinta -teoksen keskeisteemana on yhdentoista kauhajokelaiskertojan ja heidän tuntemansa kertomusperinteen suhde. Tätä suhdetta valaisevat ensisijaisesti *tulkinta*, jonka avulla kertoja muotoilee perinnekertomuksen omaan repertoariinsa sopivaksi, sekä *perinneorientaatio*, joka ohjaa kertojan kiinnon suuntautumista ja vaikuttaa hänen repertoarinsa koostumukseen. Kertomusdiskurssin analyysi pohjaa siihen käsitteistöön, jonka Anna-Leena Siikala esittelee teoksensa laajassa johdantoluvussa »Muistiprosessit ja kertomuksen merkitys». Hän tuntee erinomaisesti sen kansainvälisen monitieteisen kirjallisuuden, josta kertomusperinteen tutkijat ovat alkaneet ammentaa ideoita. Kirjallisuudesta on milteipä runsaudenpula. Tarttuipa mihin teokseen tahansa, jäljet johtavat William Labovin analyysiin (1967 ja 1977), joilla on suullisen kertomuksen tutkimuksessa »ensimmäisyytensä» takia samantapainen klassikon asema kuin F. C. Bartlettin muistintutkimusta valaisevalla teoksella (1932). Useat narratologiasta kiinnostuneet tutkijat — mm. Walter Kintsch ja Teun A. van Dijk — lähtevät liikkeelle Labovin mallista ja käyttävät samaa tai samantapaista käsitteistöä. Labovin jälkeen on sitten varaa valita, ja riippuu tutkimuksen painottumisesta, miltä suunnalta antoisimmat ideat ja vertailukohteet omaan tutkimukseen löytyvät.

Valinta helpottuu huomattavasti nyt, kun kertomusperinnettä tutkimaan lähtevä ei joudu yksin etsiskelemään teoreettista kehystä vaan saa alan keskeisen tietopaketin Anna-Leena Siikalan tutkimuksesta. Siinä selvitetään kertomuksen ymmärtämis-, mieleenpainamis- ja uudelleenesitysprosessi skeemateo-

Kirjallisuutta

rian valossa. Osansa saa myös nykyään ajankohtainen keskustelu kertomusten merkityksestä.

Anna-Leena Siikala tuo alan keskeisen käsitteistön monipuolisesti esille. Osa termeistä — esim. *frame*, *script* ja *schema* — on ehtinyt saada päällekkäisiä ja toisistaan hieman poikkeavia merkityksiä lingvistien, tekoälyn tutkijoiden, kognitiivisen psykologian edustajien, antropologien ja sosiologien kielenkäytössä. Vaikka Siikalan omaksuma käsitteistö pohjaakin varmoihin metodisiin ratkaisuihin, hän ei aina muista ottaa lukijaa huomioon. Tarina ja tulkinta tulee lähivuosina kuulumaan monen opiskelijan tenttikirjallisuuteen, ja se olisikin pitänyt varustaa hakemistolla, jossa lukijalle useimmiten ennalta tuntemattomat termit ja niiden suhde toisiinsa olisi määriteltä. Teoksen lopussa oleva keskeisten käsitteiden hakemisto ei riitä korvaamaan tätä puutetta. Esim. *kehys* ja *kehystäminen* -termit ovat melko kattavia, ja niiden käyttöala selviää lukijalle vasta vähitellen. Miten esim. kehystys kytkeytyy *arviointiin*, tai miten *kerrontatendenssi* vaikuttaa sen laatuun ja määrään? Hakemiston sivuviitteet ohjaavat tutustumaan Deborah Tannenin, Teun van Dijkin ja Robert de Beaugranden termien käyttöön mutta eivät auta ratkaisevasti lukijaa.

Kertomuksen tulkinta

Tutkimuksen kahdesta painopisteestä toinen on kertomusten *tulkinnan* lähi-analyysi, joka saa osakseen kaksi laajaa lukua (s. 39—150). Tutkimusongelmaksi on asetettu toisaalta tulkinnan pysyvyys saman kertojan uusintaesityksissä, toisaalta se tulkinta, jonka eri kertojat antavat samalle kertomukselle. Anna-Leena Siikala kytkee tulkinnan pysyvyyden ja muuntelun nk. kiteytyneisyyden kriteereihin eli verbalisaation lajeihin. Niitä ovat rakennetta hahmottava *skematisaatio*, kertomuksen tapahtumia täsmentävä ja sen henkilöitä ja näiden roolien valintaa ohjaava *kehystys*, sekä *luokitus*, jon-

ka aikana tapahtumien ja objektien kooditukseen tarvittavat sanat ja fraasit valikoituvat. Kauhajokelaiskertomuksista ovat kiinteämuotoisimpia ne, joiden *skemaattinen rakenne* on yksinkertainen. Rakennekomponenteista saattavat kuitenkin jotkut — esim. kertomuksen ratkaisu- tai arvio-osuus — joko vaihtua tai jäädä kokonaan pois. Ne ainekset, joista kertomuskomponentti puolestaan muodostuu, muuntelevatkin jo huomattavasti enemmän. Kun esimerkiksi Antti Rintala -niminen kertoja esitti kolmena peräkkäisenä vuonna tarinan ukkosen pilkkaajista, hän noudatti kerta kerralta jokseenkin samaa skemaattista kaavaa. Kertomuksissa seuraavat toisiaan aloitus, puitteiden kuvaus, toiminnan ja tapahtumien selostus, ratkaisu ja kertojan arvion sisältävä kommentti. Puitteet, joihin kertoja sisällyttää tarinan kannalta tärkeät selonteot siinä toimivista henkilöistä ja tapahtumien alkutilanteesta, kertoja voi kuitenkin muotoilla joko suppeammin tai laveammin:

1968 »kun oli, väki meni johonkin heinälatohon ja ... ne oli siä ukonilmaa pako ... paos,»

1969 »Jotta kun, heinäpellolla oltihi ja tuli ukonilma sitten niin, väki meni latohon, ukkosta pakohon ja ... trenki siten oli vähä sellaanen iiliskotti»

1970 »että kun heinäpellolla oltihin ja tuli kova sare, ukkoosen ilma sitten ja, mentihin latohon suojahan sitten ja ukkoonen kovaa jyrräs,»

Ensimmäisestä toisinnosta puuttuu tarkka paikanmäärittäminen ja maininta ukonilman noususta, joka on otettu kahteen muuhun toisintoon. Toiseen toisintoon on puolestaan sisällytetty toimivan henkilön luonnehdinta, joka puuttuu muista. Kolmannessa toisinnossa tapahtumatilanne saa muita täyteläisemmän kuvauksen.

Kertomusten skemaattisten rakenteiden tarkastelun sivutuotteena Anna-Leena Siikala on tehnyt havaintoja kertomusperinteen lajien toisistaan poikkeavista rakenteista. Esim. kaskuista puuttuvat kertojan kommentit, mutta ne

ovat olennaisia sekä paikallishistoriallisissa että uskomustarinoissa. Kaskuille ovat ominaisia kerrontayksiköt, joissa toiminnan komplikaatiot ja yllättävät käännteet tuodaan ilmi. Uskomustarinassa komplikaatiot ja niiden ratkaisu ovat keskeisiä, kun taas paikallishistoriallinen tarina ei välttämättä vaadi näiden rakennekomponenttien selkeää ilmipanoa. — Genrekohtaisten säännösten ja lajien välisten erojen tutkimus olisi tuiki tärkeää, ja tähän analyysiin Kansanrunousarkiston laajat paikallistutkimusaineistot tarjoavatkin erinomaisen lähtökohdan.

Kauhajokelauskertomuksissa *kehystys* — kertojan tapa kuvata henkilöt tai tapahtumat tiettyssä valossa — osoittaa taipumusta sekä muunteluun että pysyvyyteen. Vaihtelua saattavat aiheuttaa ne ärsykkeet, jotka tuovat kertomuksen perinteentaitajan mieleen. Muuntelu on kuitenkin enimmäkseen määrällistä. Henkilöluonnehdintojen laatu näyttää sen sijaan pysyvän kertojalla samana vuodesta toiseen. Tämä tuntuukin odotuksenmukaiselta; joutuuhan kertoja määrittämään kantansa kuvaamiinsa henkilöihin, ja tällaiset asenteet ja näkemykset ovat tavallisesti pysyviä. Sitäkin enemmän tilannekohtaista muuntelua näkyy *luokituksessa* ja sitä mukaa sananvalinnoissa. Sananmukainen toisto on harvinaista, mutta kiteytyneimmistä kertomuksista paljastuu alueita, joissa esiintyy toistuvia ilmauksia ja sanayhdistelmiä. Esim. kaskun huipentava loppurepliikki on mitä tyypillisin osoitus muuntumattomana toistuvasta ilmauksesta. Usein luokitusta myös säätelee kertojan omaksuma kanta siitä, missä tyyllilajissa asiat on kerrottava.

Samankin kertojan repertoaarissa kertomusten kiteytyneisyys vaihtelee. Siikalan mukaan erot johtuvat siitä, kokeeko kertoja esittävänsä suulliseen traditioon kuuluvaa kertomusta vai nk. todellista tapausta. Jälkimmäisen kohdalla hän tuntee olevansa vapaa perinnäisen esitystavan normeista ja voivansa painottaa kerrontaansa tilannekohtaisesti. Kun

samoja kertomuksia sitten tarkastellaan eri esittäjien tuottamina toisintoina, paljastuu tulkinnan kertojakohtainen variaatio.

Anna-Leena Siikala nimeää termillä *kerrontatendenssi* niitä valintoja, jotka ilmenevät kertojan arvioinnin ja tulkinnan pysyvänä suuntana. Arviointia osoittavia piirteitä hän erottaa Labovia ja Tannenia seuraten kaikkiaan kymmenen. Osa näistä arvioinnin ilmaisimista on selväsanaisia ja selkeitä, suurin osa kuitenkin — kuten Siikalakin toteaa — siinä mielessä hankalia, että niihin liittyy tulkinnanvaraisuutta, kuten esim. kerronnan tyyliin arvion ilmaisimena. Pelkistä teksteistä nämä ilmaisimet tuskin olisivatkaan erotettavissa. Tulosten luotettavuutta ovat kuitenkin varmistamassa saman kertojan rinnakkaistoiminnot. Siikala voisi aiheellisesti korostaa tulkintansa pitävyyttä myös siksi, että hän on moneen kertaan kuunnellut tutkimusaineistonsa 101 nauhatuntia ja ollut kahdena vuonna kentällä. Tutkija harjaantuu kyllä kertojan tauotusten, epäröintien, äänensävyjen ja -korkeuden muutosten, tempon, naurahdusten jne. avulla päättelemään esim. eron lausuttujen ja todella tarkoitettujen arviointien välillä. Viime kädessä tosin vain haastattelutilanteessa mukana ollut voi päätellä metakommunikatiivisten keinojen — esim. ilmeiden ja eleiden — merkityksen. Jotkut arvioinnin ilmaisimet jäävät kuitenkin mielestäni tulkinnanvaraisiksi. Miten erotetaan »tiettyyn kerronnan alueeseen kuulijan huomiota kohdistava toisto» siitä toistosta, joka aiheutuu kertojan haparoinnista? Kertojan äänenkäyttö auttaa tässäkin pitkälle, mutta auttaako aina? Entä adjektiivit? Miten käydä rajaa »voimakkaiden adjektiivien» ja tavallisten välillä? Millaisia rajatapauksia syntyy?

Tulkinnan kertojakohtaisen muuntelun Siikala osoittaa vertaamalla keskenään viittä tarinaa yhdeksän kertojan esittämänä. Tarinat on valittu siten, että niiden avulla on mahdollista tarkastella kerronnan skaalaa sekä uskomus- että

paikallishistoriallisen perinteen näkökulmasta. Viidestä tarinasta ei yksikään kuulu niiden kymmenen joukkoon, joiden avulla Siikala valotti tulkinnan pysyvyyttä samojen kertojien uusintaesityksissä. Eikö olisi ollut taloudellista ottaa mukaan edes jokin näistä kymmenestä tarinasta? Silloin yksityiskohtaiset skematisaation, kehystämisen ja luokituksen lähianalyysin tulokset olisivat monipuolistaneet uuden tarkastelun lähtökohtaa. Arviointi ja tulkinta niveltyvät kertojan valitsemaan kehystykseen, skematisaatio puolestaan niveltyy arvioinnin ilmaisimena käytettyyn rakenteelliseen painotukseen — miksi pitää ne erossa toisistaan? Ehkäpä aineisto on tällä kohtaa asettanut rajoituksensa. Esimerkit kertojien välisistä tulkinnan eroista osoittavat, että sama aihe on kertojalle vain lähtökohta, josta hän toteuttaa — tietoisesti tai tiedostamattaan — omaa linjaansa. Tämä kertojan tapa tulkita ja arvioida tarinoita osoittautuu pysyväksi. Siikalan tutkimus on täynnään merkittäviä havaintoja: tällä kertaa hän toteaa, että kullakin tekstillä on oma merkitys- ja sen mukaisesti käyttömahdollisuuksien skaalansa. Ja jälleen näyttää perinnelajien välille syntyvän eroja, jotka auttavat ymmärtämään niiden välistä suosion vaihtelua.

Kertojatypologia

Tutkimuksen toinen painopiste on Anna-Leena Siikalan kehittämä *perinneorientaation* analyysi ja siihen perustuva kertojatypologiaan huipentuva kertojainomaisuuksien luokitus (s. 151–190). Tämä tyyppitys sisältyi jo kenttätyövaiheen tutkimustavoitteisiin. Lähtökohtana on kertojan erilaisia perinneaiheita kohtaan tuntema kiinto, jonka perusteella hän valitsee osan tuntemastaan nk. kollektiiviperinteestä omaan keskeisrepertoariinsa. Perinneorientaatiota luonnehtivat seuraavat neljä tekijää: kerrontatendenssi, repertoarin laatu, kerrontatapa sekä perinteenkannattajan asema kertojana. Siikala ei kuitenkaan

tyydy nivomaan perinneorientaatiota vain perinteen ja kertojan suhteeseen vaan liittää sitä muovaavien tekijöiden joukkoon ne elämänvaiheet ja -kokemukset, jotka ovat vaikuttaneet kertojan persoonallisuuden kehittymiseen. Haastatteluaineistosta on nostettu esiin kertojan elämän käännekohdat, hänen nk. ulkoinen ja sisäinen elämänhallintansa, keskeinen elämänalueensa sekä asennoitumisensa toisaalta nyky maailman ilmiöihin, toisaalta uskontoon. Testien tuloksena taas piirtyy jokaisen kertojan reaktioprofiili.

Yksitoista kauhajokelaiskertojaa jakautuvat viiteen perinneorientaatioltaan erilaiseen ryhmään. Anna-Leena Siikala on luonnehtinut taitavasti jokaisen kertojaryhmän ja siihen kuuluvat kertojat. Kertojat on luokiteltu typologian eri ryhmiin huolellisesti, ja pohjatöiden dokumentoinnit tarjoavat lukijalle välähdyksiä kiintoisista havainnoista. Kertojien erikoisaluet esim. näyttävät usein vierovan toisiaan: uskomusperinteen specialisti tuntee keskimääräistä vähemmän paikallistarinoita, kasku- ja satupeerinne on vain muutamien hallinnassa, eivätkä toiset esitä sitä lainkaan, ja memoraatteihin erikoistuneet erottuvat hekin selvästi joukosta. Kerronta-aktiiviteetti näyttää korreloivan joidenkin perinnelajien kanssa, sillä kaskun- ja sadunkertojat ovat saaneet suurimman kertomishalukkuutta ja -aktiiviteettia osoittavan pistemäärän. Tulos on odotuksenmukainen — nämä lajit vaativat esityslahjakkuutta —, mutta sitä ei ole aiemmin näin selvästi osoitettu.

Kertojat jakautuvat typologian viiteen ryhmään siten, että kahdessa ryhmässä on kolme kertojaa, kahdessa kaksi ja yhdessä yksi. Mitä olisi tapahtunut, jos kertojien määrää olisi lisätty? Luokittelu pysyisi varmaan ennallaan, sillä se pohjautuu moniin eri ominaisuuksia mittaviin indikaattoreihin. Sen sijaan tuloksia rasittavat yksityistapaukset olisivat saattaneet menettää merkitystään tai painotua vertailukohteiden lisääntyessä toisin. Lukija jää miettimään, onko esim. us-

komusperinteen taitajalla aina raskaimmat elämäkokemukset, onko hän välttämättä sosiaalisesti passiivinen ja koston tunteen introvertti. Entä liittyykö paikallisperinteestä ja lähiympäristön sosiaalisista suhteista kiinnostuneiden elämään yleensäkin nuoruusiän pettymyksiä? Toisaalta Siikalan havainto siitä, että »maailmankatsomukseltaan, viiteryhmiltään jne. erilaiset ihmiset ovat kiinnostuneita erilaisista kollektiivitradiation piiriin kuuluvista kertomuksista», tuntuu paitsi kokemusperäisesti myös Siikalan tutkimusaineiston dokumentoinnin pohjalta täysin oikealta havainnolta.

Repertoarin koostuminen

Keskeiseksi nousee mielestäni lopulta kysymys siitä, miten folkloren kertojan repertoari koostuu: paljonko sen muotoutumiseen vaikuttavat elämäkokemukset, paljonko kertojan persoonallisuus, ja mikä on toisaalta perinteentarjonnan, toisaalta kuulijakunnan toiveiden ja vaatimusten osuus? Siikala päätyy tutkimuksessaan siihen, että Kauhajoella perinneorientaation muotoutumista — ja näin ollen myös repertoarin syntyä — selittävät kertojan persoonallisuus, hänen elämäkokemuksensa ja maailmankatsomuksensa. Toisaalta joidenkin esimerkkien valossa näyttää siltä, että kun kertoja omaksuu repertoariinsa uuden kertomuksen, hän ei omaksu vain sen sisältöä vaan myös ne arviot ja sen tulkinnan, jonka kertomus sillä hetkellä sisältää. Toisin sanoen »perinneorientaatio muotoutuu valmiiden mallien mukaisesti». Käykö aina näin? Kiintoisiksi »avaintodistajiksi» voisivat nousta kertopakorpukseen kuuluneet kolme serkusta, jotka muistelivat poikavuosina kokoon tunteensa lähikäylässä eläneen Matti Lähdesrannan luokse tarinoita kuulemaan. Miten esim. serkukset A. R. ja J. M., joiden aikuisiän elämäkokemukset ja kertojanlaatu sijoittavat heidät kertojatyypologiassa eri ryhmiin, toistivat lapse-

na kuulemiaan tarinoita? Säilyikö oppisän tulkinta kolmen serkuksen esityksissä, vai muuttuiko jonkun kertojanote elämän varrella? Vai tulkitsivatko kuulijat jo heti eri tavoin sen merkityssisällön, jonka kertoja halusi heille välittää? Tutkimusaineisto tuskin vastaa tähän myöhään heränneeseen kysymykseen. Siikala toteaa kuitenkin toisessa yhteydessä, että se kuva, jonka perinteentaitajat piirtävät oppi-isistään ja näiden suhtautumisesta perinteeseen, muistuttaa heidän omaa perinneorientaatiotaan. Jäljelle jääkin kysymys: onko elämäkokemusten vaikutuksesta muuttanut perinneorientaatio puolestaan muuttanut sitä arviointia ja tulkintaa, jonka kertoja koki oppineensa?

Anna-Leena Siikala toteaa, että mitä lähempänä kertojan ja kuulijan kokemus- ja havaintopohja ovat toisiaan, sitä paremmin intentionaalinen merkitys välittyy kuulijalle. Kertojat ja kuulijat eivät aina kuitenkaan ole »tasavertaisia», sillä kertojat ovat usein kuulijoitaan vanhempia ja kokeneempia. Mitä tämä vaikuttaa kertomuksen tulkinnan välittymiseen? Näyttää siltä, ettemme voi saada täysin selvää vastausta siihen, miten persoonallisuus, elämäkokemukset ja perinteentarjonta limittyvät toisiinsa ja miten paljon ne kukin vaikuttavat repertoarin koostumukseen ja kerronnan sävyyn. Tarina ja tulkinta -kirja tarjoaa malleja, joiden avulla osa kysymyksistä ratkeaa. Osa kysymyksistä jää toki avoimiksi, mutta syy ei ole mallien vaan tutkimusaineistojen. Tarvitsisimme paikallistutkimusten laajojen poikkileikkauksien lisäksi joitakin pitkittäisleikkauksia perinteen elämästä eli mahdollisuutta seurata, miten kertoja — ei vuosien vaan vuosikymmenien aikana — muuntaa tai säilyttää repertoariaan ja esittää siihen kuuluvia kertomuksia. Näin avautuisi näkökulma sen yksilöllisen prosessin seuraamiseen, jonka Siikala tähdentää olevan kertojan perinneorientaation taustalla.

Kirjallisuutta

Folkloristiikan merkkiteos

Anna-Leena Siikala on teoksessaan onnistunut yhdistämään Kauhajoen vanhakantaisen pitäjänperinteen ajan-kohtaisiin kysymyksiin ja uusiin näkökulmiin. Tarina ja tulkinta on metodisesti vahva kirja, ja se kuuluu kertomusperinteen tutkimuksen tärkeisiin teoksiin. Sen selkeyttä olisi tuskin horjuttanut tutkimusaineiston tai joidenkin metodisten lähtökohtien suurempi problemointi. Tutkimuksen suomenkielinen versio on kuitenkin tarkoitettu muidenkin kuin kertomusperinteen tutkijoiden luettavaksi, joten väittely impulsseja antaneiden tutkijoiden kanssa siirtynee teoksesta toivottavasti ilmestyvään englanninkieliseen versioon. Tarina ja tulkinta on antoisa teos myös siksi, että se on pääkysymystensä ohella täynnään pieniä mutta tärkeitä havaintoja perinteen elämästä, esim. perinnelajien eroista ja erityistehtävistä, joihin lajien konventionaalit merkitykset kytkeytyvät. Siikala valaisee monipuolisesti myös kerronnan kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurin muutosten vaikutusta perinteen laatuun.

Tarina ja tulkinta on julkaistu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia-sarjassa. Sarjojen ei toki tarvitse noudattaa ulkoasultaan yhtenäistä linjaa, mutta mielestäni tämä tutkimus olisi ansainnut yhtä kauniin painoasun kuin vaikkapa sarjassa vuotta aiemmin ilmestynyt Maria Luukan laulut ja loitsut. Tarina ja tulkinta -kirjaan on jäänyt valitettavan paljon pilkku- ja painovirheitä.

ANNIKKI KAIVOLA-BREGE